

Målnummer:	B2154-92	Avdelning:	
Domsnummer:	DB716-93		
Avgörandedatum:	1993-12-02		
Rubrik:	En person upprättade osanna fakturor som användes i bokföringen för ett bolag. Brottsligheten har bedömts som medhjälp till bokföringsbrott som är att anse som grovt. Tillika fråga om påföljd för brottsligheten.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 11 kap. 5 § brottsbalken (1962:700)• 23 kap. 4 § brottsbalken (1962:700)• 34 kap. 1 § första st. 2 brottsbalken (1962:700)• 34 kap. 3 § andra st. brottsbalken (1962:700)• 29 kap. 5 § första st 7 brottsbalken (1962:700)		
Rättsfall:			

REFERAT

Allmän åklagare yrkade vid Stockholms TR ansvar å P-O.T., född 1937, enligt följande: Medhjälp till bokföringsbrott medelst osant intygande (grova brott).

Bredäng Städ HB har under åren 1984 och 1985 och Bredäng Städservice AB under år 1986 i Stockholm bedrivit verksamhet i städbranschen. Företrädare för bolagen har under nämnda tid uppsåtligen åsidosatt bolagens bokföringsskyldighet genom att i bolagens bokföringar låta intaga kostnadsfakturer och kvittenser, vilka upprättats för skens skull. I Bredäng Städ HB har fiktiva fakturor om sammanlagt 1 080 654 kr bokförts och i Bredäng Städservice AB har fiktiva fakturor om sammanlagt 1 097 100 kr bokförts. Rörelsernas förlopp, ekonomiska resultat och ställning har till följd härav inte i huvudsak kunnat bedömas med ledning av bokföringen. Brotten är att anse som grova eftersom de skett systematiskt och avsett betydande belopp, eftersom osanna handlingar intagits i bokföringen och eftersom myndighets kontrollverksamhet vid beräkning av skatt eller avgift allvarligt har försvårats vid en år 1987 påbörjad taxeringsrevision.

P-O.T. har medverkat till gärningarna genom att såsom företrädare för Fastighetsassistent i Huddinge AB under tiden 29 okt 1984-25 okt 1985 upprätta och tillstålla Bredäng Städ HB 54 osanna fakturor avseende städtjänster om sammanlagt 1 080 654 kr och genom att på särskilda handlingar kvittera fakturabeloppen. Handlingarna är osanna enär angivna affärshändelser inte ägt rum och betalning härför inte erhållits. Fara i bevishänseende har förelegat.

Åklagaren åberopade 11 kap 5 §, 15 kap 11 § och 23 kap 4 § BrB.

I målet var flera andra personer åtalade.

TR:n (ordf rådmannen Rabe) anförde i dom d 8 nov 1991 (såvitt avsåg åtalet mot P-O.T.): P-O.T. har förklarat sig beredd att underkasta sig ansvar för medhjälp till bokföringsbrott men bestritt uppsåtligt brott.

Domskäl. P-O.T. har berättat. Han drev åkerirörelse med en lastbil, som var ansluten till en beställningscentral. Han sålde lastbilen och försökte etablera sig i städbranschen, som han hade hört skulle vara lönsam. Det gick dåligt, han var ensam i bolaget. Han fick lite måleriarbeten. Han behövde kontanter. Han

hade en kvarskatt på 30 000 kr och var nyskild. Ett företag som hette Bredäng Städ tog kontakt med honom. De hade inget arbete åt honom just då men erbjöd honom betalning i förskott om han ville skriva några fakturor åt dem. De lät trovärdiga. Hade han vetat vad han vet idag skulle han ha insett att det var fel. Han fick några tusenlappar som lån. Det diskuterades aldrig procent på fakturabeloppet. Det blev sammanlagt högst trettio fakturor. Ibland skrev han två-tre på en gång. De förklarade inte vad de skulle ha dem till. P-O.T. tyckte att det lät riktigt. Han hade inte haft aktiebolag förut och visste inte hur man drev firma. Han ifrågasatte att han verkligen själv skrivit namnteckningen på 14 av de återopade fakturorna.

TR:n finner att det inte med säkerhet utretts att P-O.T. skrivit under fler än de 40 fakturor han medgivit. Han har insett att de var falska. Även om han inte förstått i detalj hur de skulle komma att användas måste han med hänsyn till omständigheterna ha haft starka skäl att anta att de skulle användas i brottsligt syfte. Han kan inte undgå ansvar för uppsåtlig medverkan till bokföringsbrott medelst osant intygande.

Påföljd. TR:n anförde att normalpåföljden för bokföringsbrott är fängelse och att fängelse borde ådömas de tilltalade (med två undantag som ej gällde P-O.T.).

Domslut. TR:n dömde P-O.T. jämlikt 11 kap 5 §, 15 kap 11 § och 23 kap 4 § BrB för medhjälp till bokföringsbrott medelst osant intygande till fängelse 3 mån.

Såväl P-O.T. som åklagaren fullföljde talan i Svea HovR. P-O.T. yrkade att han skulle frikännas från ansvar för uppsåtligt brott men medgav ansvar för oaktsamt brott. Han yrkade i vart fall att påföljden skulle bestämmas till villkorlig dom och böter. Åklagaren yrkade straffskärpning.

Talan fullföljdes även av flera andra åtalade.

HovR:n (hovrättslagmannen Hillerudh, hovrättsrådet Widebäck, t f hovrättsassessorn Helena Lindberg, referent, samt nämndemännen Götharsson och Sillaste) anförde i dom 11 maj 1992 (såvitt gällde P-O.T.): P-O.T. var företrädare för Fastighetsassistent i Huddinge Aktiebolag. Det bolaget fakturerade Bredäng Städ Handelsbolag, ett städbolag som innehades av grekiska medborgare vilka numera lämnat Sverige, för städtjänster under oktober 1984 till oktober 1985.

Åklagaren har till utveckling av sin talan anfört väsentligen följande. Samtliga de fakturor som P-O.T. som företrädare för Fastighetsassistent i Huddinge Aktiebolag utfärdat och som HovR:n har att pröva är osanna. Fakturorna har återfunnits i Bredäng Städ Handelsbolags bokföring. Under perioden oktober till och med december 1984 har P-O.T:s bolag fakturerat 213 000 kr fördelade på 16 olika fakturor. Bredäng Städ Handelsbolags omsättning under denna period uppgick till 600 000 kr. Under räkenskapsåret 1985 har Fastighetsassistent i Huddinge Aktiebolag fakturerat Bredäng Städ Handelsbolag vid sammanlagt 38 tillfällen till ett belopp om 867 654 kr. Omsättningen uppgick för det verksamhetsåret till 2 503 262 kr.

P-O.T. har vidhållit sin inställning till åtalet och vitsordat att fakturorna kommit att intas i Bredäng Städ Handelsbolags bokföring samt att han undertecknat åtminstone en del av de fakturor och kvittenser som omfattas av åtalet. Vidare har han uppgivit att han drivit viss verksamhet i sitt bolag och att meningen var att han skulle utföra uppdrag åt Bredäng Städ Handelsbolag. Emellertid kom det aldrig att bli så trots att han fakturerade bolaget. Detta skedde i samband med besök på Bredäng Städ Handelsbolags kontor. När han startade sitt bolag fick han fakturablock upptryckta. Blocken hade han liggande på Bredäng Städ Handelsbolags kontor eftersom han inte hade något eget kontor. Han blev ombedd att skriva fakturor och att kvittera dessa såsom förskott på ersättning för kommande uppdrag. Emellertid blev det aldrig av att han fick några

uppdrag. Eftersom han behövde pengar fortsatte han att skriva fakturor och kvittenser. Han trodde dock att han skulle få arbete. Vid denna tid var han nyskild och hade problem med alkohol. Han har inget minne av att han skrivit så många fakturor som åklagaren hävdar. Några fakturor har han själv fyllt i med maskintext efter att ha fått uppgifter från innehavarna av städfirman vad som skulle stå, andra fakturor måste ha fyllts i av annan. Han känns inte heller vid sin namnteckning på alla kvittenser. Han reflekterade inte över vad fakturorna skulle komma att användas till.

Domskäl. Såsom TR:n funnit måste P-O.T. ha förstått vad de fakturor som han utställt skulle komma att användas till. Han skall därför dömas för uppsåtlig medhjälp till bokföringsbrott. Då det inte kan uteslutas att han saknat kännedom om i vilken omfattning hans fakturautställande kommit att påverka bedömandet av Bredäng Städ Handelsbolags rörelseställning kan han emellertid inte fällas till ansvar för medhjälp till grovt brott.

Det osanna intygandet är att anse som ett självständigt brott i förhållande till bokföringsbrottet och P-O.T. skall fällas till ansvar för att såsom gärningsman ha utställt de fyrtio fakturor TR:n funnit honom övertygad om då det är ställt utom allt tvivel att han är upphovsman till samtliga dessa. HovR:n beaktar här dels att fakturorna genomgående utskrivits på maskin med samma skriv fel återkommande och dels att namnteckningen i princip är identisk på samtliga fakturor.

Påföljd. P-O.T. dömdes senast av Svea HovR d 10 maj 1988 för bokföringsbrott under tiden d 1 april 1984 till d 31 juli 1987. Brottet avsåg verksamheten i Huddinge Fastighetsassistent Aktiebolag. Påföljden bestämdes då till fängelse 4 månader och avsåg jämväl bokföringsbrott i annat bolag under åren 1981-1983 sedan en tidigare ådömd villkorlig dom undanröjts. De uppgifter som framkommit om P-O.T:s person ger vid handen att han numera kommit till rätta med sitt alkoholmissbruk och att han sedan en längre tid försörjer sig som egen företagare utan att anmärkningar riktats mot honom. Med hänsyn till att det förflutit relativt lång tid sedan brotten begicks, att P-O.T. redan avtjänat ett fängelsestraff för brott som begicks under samma tidsperiod som de nu aktuella och att det finns anledning anta att han inte kommer att begå brott igen finner HovR:n att påföljden kan stanna vid en villkorlig dom som dock skall förenas med ett relativt kraftigt bötesstraff.

Domslut. HovR:n ändrar TR:ns dom enligt följande. HovR:n dömer P-O.T. enligt 11 kap 5 § och 23 kap 4 § samt 15 kap 11 § BrB för medhjälp till bokföringsbrott och osant intygande till villkorlig dom och 100 dagsböter å 110 kr.

Riksåklagaren sökte revision och yrkade att HD skulle frikänna P-O.T. från ansvar för osant intygande. Riksåklagaren yrkade vidare att HD skulle döma P-O.T. för medhjälp till grovt bokföringsbrott och att påföljden skulle bestämmas till fängelse. För det fall HD skulle finna att bokföringsbrottet inte var att anse som grovt yrkade Riksåklagaren i andra hand att P-O.T. skulle dömas för medhjälp till försvårande av skattekontroll och att påföljden härför skulle bestämmas till villkorlig dom och dagsböter.

P-O.T. (offentlig försvarare advokaten T.M.) förklarade att han inte hade någon erinran mot att han frikändes från ansvar för osant intygande. Han bestred yrkandena om att han skulle dömas för medhjälp till grovt bokföringsbrott eller medhjälp till försvårande av skattekontroll.

Målet avgjordes efter huvudförhandling (Riksåklagaren genom byråchefen Nils Rekke).

HD (JustR:n Magnusson, Solerud, Munck och Nilsson) beslöt följande dom:

Domskäl. HovR:n har dömt P-O.T. enligt 15 kap 11 § BrB för osant intygande. Straffet för osant intygande är för normalfallet böter eller fängelse i högst sex

månader. Om brottet är att anse som grovt, är straffet fängelse i högst två år. Enligt 35 kap 1 och 4 §§ BrB får påföljd inte ådömas med mindre den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år från den dag brottet begicks, om det svåraste straff som kan följa på brottet är högre än fängelse i ett år men icke över fängelse i två år. Under förundersökningen häktades P-O.T. d 5 april 1989 men frigavs d 10 i samma månad utan att ha fått del av åtal (se 35 kap 3 § BrB). Stämningsansökan i målet är daterad d 10 april 1991 och delgavs P-O.T. i juni 1991. Vad som nu redovisats innebär, som Riksåklagaren anför, att påföljd inte får ådömas för osant intygande, oavsett om brottet är att anse som grovt eller ej. P-O.T. skall alltså frikännas från ansvar för osant intygande.

HovR:n har vidare dömt P-O.T. för medhjälp till bokföringsbrott som inte är att anse som grovt. Enligt 11 kap 5 § BrB är straffet för normalfallet av bokföringsbrott fängelse i högst två år. Är bokföringsbrottet grovt, är straffet fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Såvitt framkommit är den speciella preskriptionsregeln för bokföringsbrott i 35 kap 4 § 2 st BrB inte tillämplig. P-O.T. får alltså dömas till påföljd i denna del endast om han anses ha gjort sig skyldig till medhjälp till bokföringsbrott som är att anse som grovt.

I målet är utrett att P-O.T. under åren 1984 och 1985 upprättat 40 osanna fakturor med tillhörande kvittenser på tillhoppa 813 946 kr. Fakturorna har tillställts Bredäng Städ HB och använts i bolagets bokföring. Som HovR:n funnit måste P-O.T. ha förstått vad fakturorna skulle komma att användas till. Det kan visserligen inte antas att han har haft närmare kännedom om handelsbolagets verksamhet och bokföring. P-O.T. måste emellertid ha insett att fiktiva verifikationer till så stora belopp som det var fråga om medförde att handelsbolagets ekonomiska resultat och ställning inte skulle kunna bedömas med ledning av bokföringen. Han skall på grund av det anförda dömas för medhjälp till bokföringsbrott som är att anse som grovt.

Det brott som P-O.T. har gjort sig skyldig till är av den arten att fängelse normalt bör följa som påföljd.

Som HovR:n antecknat dömdes P-O.T. d 10 maj 1988 av Svea HovR till fängelse fyra månader för bokföringsbrott. Även den bokföringsbrottslighet som föranledde nämnda fängelsestraff begicks i den verksamhet som P-O.T. bedrev genom Fastighetsassistent i Huddinge AB. Det står klart att ett fängelsestraff på längre tid skulle ha bestämts, om lagföringen avsett även den brottslighet som är aktuell i förevarande mål. Om påföljden för denna brottslighet nu skulle bestämmas till fängelse, skall emellertid med tillämpning av 34 kap 3 § 2 st BrB fängelsestraffet begränsas på sådant sätt att straffen tillhoppa inte överstiger vad P-O.T. hade bort ådömas vid en gemensam lagföring.

Den aktuella brottsligheten begicks under åren 1984 och 1985, dvs för mer än åtta år sedan och omkring sex år innan TR:n dömde i målet. Att en även i förhållande till brottslighetens art så ovanligt lång tid förflutit före lagföringen är, enligt vad utredningen ger vid handen, att tillskriva faktorer som inte kan hänföras till P-O.T.. Personutredningen visar att P-O.T. vid tiden för brottsligheten hade personliga problem till följd av en skilsmässa och i viss utsträckning missbrukade alkohol. Han har nu sedan länge kommit över dessa problem och har under flera år försörjt sig som egen företagare utan att några anmärkningar riktats mot honom. Han avbetalar alltjämt på skatteskulder hänförliga till verksamheten i Fastighetsassistent i Huddinge AB.

Med beaktande av den långa tid som förflutit efter den i målet aktuella brottsligheten (se 29 kap 5 § 1 st 7 BrB) och med hänsyn till omständigheterna i övrigt - däribland det förhållandet att ett särskilt fängelsestraff, vid sidan av det fängelsestraff som P-O.T. redan har avtjänat, skulle bli förhållandevis kortvarigt - finner HD att påföljden nu inte bör bestämmas till fängelse. I stället bör HovR:ns påföljdsbestämning gottas.

Domslut. Med ändring av HovR:ns dom frikänner HD P-O.T. från ansvar för osant intygande och dömer honom enligt 11 kap 5 § och 23 kap 4 § BrB samt med tillämpning av 34 kap 1 § 1 st 2 samma balk för medhjälp till bokföringsbrott som är att anse som grovt till den av HovR:n bestämda påföljden villkorlig dom jämte 100 dagsböter å 110 kr.

Referenten, JustR Lars K Beckman, var skiljaktig beträffande påföljden och anförde: Med hänsyn till arten och omfattningen av den brottslighet som P-O.T. skall dömas för bör påföljden bestämmas till fängelse. Vid straffmätningen är å ena sidan att märka att TR:ns dom på fängelse tre månader överklagades av åklagaren med yrkande om straffskärpning samt att straffminimum för grovt bokföringsbrott är fängelse sex månader. Å andra sidan skall beaktas att P-O.T., enligt vad som närmare redovisats i HovR:ns dom, d 10 maj 1988 dömdes för bokföringsbrott till fängelse fyra månader. Av 34 kap 3 § 2 st BrB följer att hänsyn skall tas till detta straff vid nu aktuell påföljdsbestämning och att straffminimum får underskridas. Vidare skall enligt 29 kap 5 § 1 st 7 BrB i skälig omfattning beaktas att en även i förhållande till brottslighetens art ovanligt lång tid förflutit sedan brotten begicks. Med hänsyn till det anförda finner jag att påföljden skall bestämmas till fängelse tre månader.

Sökord: Bokföringsbrott; Grovt bokföringsbrott; Medhjälp; Brottspåföljd; Villkorlig dom; Fängelse

Litteratur:
